

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 132 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish.....	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран	69
Буранова Лола Вахобовна	
Мамлакатimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Xakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций.....	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях.....	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdoning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BANK TIZIMINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH ASOSIDA AHOLI KAMBAG'ALLIK DARAJASINI QISQARTIRISH

Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li

“Bank Moliya” akademiyasi
“Iqtisodiyotni monetar tartibga solish” yo'nalishi
magistratura bosqichi tinglovchisi

Xoliyoroova Shoxista Qahramon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Ilmiy jurnallar tahririyati” bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning to'lovga qobilligini mustahkamlash, ularning barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash va shu asosida aholining turmush darajasi oshishi va kambag'allikni qisqarishi mamlakat iqtisodiyotida amalga oshiriladigan zaruriy islohotlardan hisoblanadi. Maqolada iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni bilan bog'liq bo'lgan dolzarb muammolar aniqlangan va ularni hal qilishga qaratilgan ilmiy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: bank-moliya tizimi, kapitallashuv darajasi, kambag'allik darajasi, masofaviy bank xizmatlari, onlayn mikro kreditlar, past turmush darajasi, moliyaviy inklyuzivlik, raqamli bank, innovatsion bank texnologiyalari, E-Banking va M-Banking.

Abstract: In the conditions of digitization of the economy, strengthening the solvency of banks, ensuring their stability and security, and on the basis of this, increasing the standard of living of the population and reducing poverty are among the necessary reforms to be implemented in the country's economy. In the article, current problems related to the role of banks in the digitalization of the economy are identified and scientific proposals aimed at solving them are developed.

Key words: Banking and financial system, level of capitalization, level of poverty, remote banking services, online micro-credits, low standard of living, financial inclusion, digital banking, innovative banking technologies, E-Banking and M-Banking.

Аннотация: В условиях цифровизации экономики усиление платежеспособности банков, обеспечение их стабильности и безопасности и на основе этого повышение уровня жизни населения и сокращение бедности являются одними из необходимых реформ, которые необходимо реализовать в стране. В статье обозначены актуальные проблемы, связанные с ролью банков в цифровизации экономики, и разработаны научные предложения, направленные на их решение.

Ключевые слова: Банковско-финансовая система, уровень капитализации, уровень бедности, дистанционные банковские услуги, онлайн-микрокредиты, низкий уровень жизни, финансовая инклюзивность, цифровой банкинг, инновационные банковские технологии, E-Banking и M-Banking.

KIRISH

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan zamonda respublikamiz bank-moliya tizimini isloh qilish va mustahkamlash bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar banklarning kapitallashuv darajasini oshirish, iqtisodiyotni kreditlash ko'lamini kengaytirish, ko'rsatilayotgan bank xizmatlari spektrlarini ko'paytirish, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda bank tizimining rolini oshirish imkonini berdi.

Ta'kidlash lozimki, respublikamiz bank-moliya tizimini isloh qilish va mustahkamlash bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar banklarning kapitallashuv darajasini oshirish, iqtisodiyotni kreditlash ko'lamini kengaytirish, ko'rsatilayotgan bank xizmatlari spektrlarini ko'paytirish, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda bank tizimining rolini oshirish imkonini berdi.

Shu bilan birga ko'rsatilayotgan bank xizmatlari sifatini yanada oshirish hamda tadbirkorlik subyektlari bilan to'laqonli hamkorlik munosabatlarini o'rnatish uchun tijorat banklarining ish uslublarini tubdan yaxshilash, aholi va xo'jalik subyektlarining bank tizimiga ishonchli institutsional hamkor sifatida qarashlarini mustahkamlash vazifalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligi oshishi, xizmatlar sifatining yaxshilanishi albatta mamlakatlar kambag'allik darajasiga o'z ta'sirini qo'shadi.

So'nggi bir necha yil ichida kambag'allikka qarshi global kurashda sezilarli muvaffaqiyatlarga erishilayotganining guvohi bo'lib kelmoqdamiz, millionlab odamlar iqtisodiy o'sish, ijtimoiy dasturlar va innovatsion o'zgarishlar orqali kambag'allikdan xalos bo'lishmoqda¹.

Shu bilan birga, moliyaviy inklyuzivlik indeksining evolyutsiyasi moliyaviy xizmatlardan, hatto chekka yoki yetarli darajada xizmat ko'rsatilmagan hududlarda ham foydalanish imkoniyatlari oshib borayotganini aks ettiradi. Raqamlashtirishning paydo bo'lishi ushbu transformatsiyada muhim rol o'ynadi. Masofaviy bank xizmatlari, onlayn mikrokreditlar va xususiy investorlar tomonidan beriladigan masofaviy kreditlar kabi raqamli inklyuziv moliyaning rivojlanishi moliyaviy xizmatlardan foydalanishni demokratlashtirdi.

Raqamli texnologiyalar moliya institutlariga past turmush darajasiga ega aholi qatlamlarini qamrab olish imkonini berdi, ularga moliyaviy hayotlarini boshqarish va ilgari ular qo'lidan kelmagan iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanish uchun vositalar bilan ta'minladi. Ko'pgina mintaqalarda, xususan, rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli moliyaviy inklyuzivlik nafaqat qashshoqlikni kamaytirishga yordam berdi, balki iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish va ijtimoiy inklyuziyaga ham yordam berdi. Qashshoqlikni kamaytirish strategiyalari, moliyaviy inklyuzivlikning o'sishi va raqamli innovatsiyalarning uyg'unligi global iqtisodiy rivojlanishni shakllantirishda davom etuvchi va keyingi tadqiqotlar va siyosatni shakllantirish uchun istiqbolli yo'llarni taklif qiladigan sinergik triadani ifodalaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash hamda aholi kambag'allik darajasini qisqartirishga doir bir necha qarashlar g'arb va sharq iqtisodchilari tomonidan chuqur tahlil qilingan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion bank texnologiyalaridan foydalangan holda (kassa xizmatlarini ko'rsatmasdan) masofadan turib bank xizmatlarini ko'rsatuvchi bank yoki uning sho'ba korxonasi raqamli bank hisoblanadi. Bu butun bank yoki bank filialiga berilgan ta'rifdir. Raqamli bank bank xizmatlaridan foydalanuvchilarga bank mahsulotlarini onlayn tarzda taqdim etish uchun dasturiy ta'minot to'plami sifatida ko'rib chiqilishi lozim. A.A.Gontarning ta'kidlashicha, "Raqamli bank – bu bank va uning mijozlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning yangi shakli, shu jumladan, raqamli, axborot va texnologiya strategiyalari sohasidagi iste'molchilar va tijorat mijozlari uchun moliyaviy xizmatlar sohasidagi innovatsiyalar".

E-Banking ushbu xizmat internet orqali moliya ma'muriyatining topshirig'ini bajaradi; bu bozor strategiyalarini o'zgartiradi, bu esa vaqt oralig'idagi xarajatlarni minimallashtiradi va mijozlar ehtiyojini qondirishni oshiradi. Internet tarmoqlaridan keng foydalanish imkoniga ega mobil aloqa vositalaridan foydalanishning ortishi va mobil qurilmalar uchun mobil ilovalarni loyihalash E-Banking va M-Bankingga olib keladi.

Biz M-Bankingni elektron strategiyada pul bilan bog'liq vazifani amalga oshirishning bir turi sifatida tavsiflaymiz. Mijoz mobil qurilmalar bilan birgalikda mobil aloqa protseduralaridan foydalanadi. Noutpadlar va noutbuklar kabi odatiy mobil qurilmalar odatda mobil aloqa orqali ma'lumotlarni uzatadi va ularni bir joydan boshqa joyga osongina ko'chirish mumkin.²

Raqamli transformatsiyaning rivojlanishi bilan bankda ishlamaydigan odamlar raqamli qurilmalardan foydalangan holda moliyaviy operatsiyalarni osonroq amalga oshirishlari mumkin. Bir nechta xalqaro tashkilotlar ushbu o'zgarishlarni qo'lga kiritish uchun raqamlashtirilgan moliyaviy ma'lumotlarni to'pladi va taqdim etdi.

Masalan, 2021-yilda Xalqaro Valyuta Jamg'armasi markaziy banklar va moliyaviy tartibga soluvchilar tomonidan to'plangan ma'lumotlarga asoslangan moliyaviy imkoniyatlar tadqiqotini boshladi va 2018-yildan boshlab tegishli ma'lumotlarni, jumladan, mobil hisob raqamlari, mobil pul operatsiyalari, mobil pul agentlari, mobil pul hisoblari bo'yicha va mobil pul operatsiyalari qiymati bo'yicha to'lanmagan qoldiqlarni e'lon qildi. 2021-yilda Jahon banki tasodifiy tanlangan milliy vakillik namunalardan foydalanadigan Global Findexni chiqardi. Ushbu ma'lumotlar bazasi rasmiy moliyaviy muassasada hisob raqamiga ega bo'lgan mansabdorlar, moliya institutidan kredit olganlar va taxminan uch yil davomida pul jo'natish, pul olish va to'lovlarni amalga oshirish uchun mobil telefonlardan foydalanadiganlar haqida ma'lumot beradi.

1 Analyzing the Impact of Digital Inclusive Finance on Poverty Reduction: A Study Based on System GMM in China by Xiaowen Xie.

2 A Study of Digital Banking: Security Issues and Challenges. Bandela Vishnuvardhan, Kakatiya University, Dr. Manjula Bairam, Kakatiya University, R Lakshman Naik, KU College of Engineering and Technology, Kakatiya University.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Miqdoriy tahlil uchun yetarli ma'lumotlar to'planmaganiga qaramay, so'nggi tadqiqotlar (Banna and Alam 2021; Khera et al. 2021) ushbu bog'liq o'zgaruvchilar asosida rivojlangan moliya institutlarining kompozit ko'rsatkichini yaratishga harakat qildi. Biroq, bu kompozit ko'rsatkichlarning namunaviy hajmi cheklangan. Bundan tashqari, ko'pgina mamlakatlarda qashshoqlik holati to'g'risidagi yillik ma'lumotlar har yili mavjud emas, bu esa rivojlangan moliya institutlarining qashshoqlikka ta'sirini ushbu ko'rsatkichlar yordamida tahlil qilishni qiyinlashtiradi³. Shuning uchun, empirik tadqiqotlar ko'pincha proksi-ko'rsatkichlarga murojaat qiladi, bu tadqiqot mobil telefon obunalariga qaratilgan. Mobil telefon abonentlari mobil telefon orqali raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanishlari va mobil telefonlar bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlar mavjudligi buning asosiy sababi hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Quyidagi model raqamli moliyaviy inklyuziya va xalqaro pul o'tkazmalarining individual ta'sirini va ularning rivojlanayotgan mamlakatlardagi qashshoqlik sharoitlariga o'zaro ta'sirini tahlil qilish uchun taxmin qilinadi:⁴

$$POV_{i,t} = \beta_0 POV_{i,t-1} + \beta_1 DFI_{i,t} + \beta_2 REM_{i,t} + \beta_3 DFI_{i,t} \times REM_{i,t} + \gamma' X_{i,t} + \alpha_i + u_{i,t} \quad (1)$$

Bu yerda $POV_{i,t}$ t vaqtida i mamlakatdagi qashshoqlik sharoiti o'lchovi, $DFI_{i,t}$ t vaqtida i mamlakatdagi DFI o'lchovi, $REM_{i,t}$ t vaqtida i mamlakatga pul o'tkazmalari oqimi, $X_{i,t}$ t vaqtidagi i mamlakatdagi nazorat o'zgaruvchilar vektori, α_i – mamlakatga xos sobit ta'sir, $u_{i,t}$ – t vaqtidagi i mamlakatdagi xato atamasi. i ($= 1, 2, \dots, N$) - kesmalarning soni, t ($= 1, 2, \dots, T$) - vaqt qatorlari soni.

Ushbu tadqiqotda eng muhim mustaqil o'zgaruvchi DFI hisoblanadi. Bu o'zgaruvchi 100 kishiga to'g'ri keladigan mobil telefon obunalar soni bilan o'lchanadi. Pul o'tkazmalari oqimi (REM) ushbu tadqiqotda yana bir muhim mustaqil o'zgaruvchidir. REM - olingan shaxsiy pul o'tkazmalari miqdori YaIMga bo'lingan. Muhojirlarning pul o'tkazmalarining ko'payishi iste'mol, investitsiyalar va/yoki jamg'armalar uchun qo'shimcha daromadlar taqdim etish orqali ularning oilalarini o'z mamlakatlarida qashshoqlikdan xalos etishga yordam beradi deb hisoblanadi. Shunga ko'ra, tenglamadagi REM koeffitsienti manfiy bo'lishi kutilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oldingi tadqiqotlarga asoslanib, ushbu tadqiqot rivojlanayotgan mamlakatlarda mobil aloqa va xalqaro pul o'tkazmalari, raqamlashtirilgan bank xizmatlari qashshoqlikka alohida va interaktiv tarzda ta'sir qiladimi yoki yo'qmi o'rganadi. Qashshoqlik darajasi mobil telefon obunalar, pul o'tkazmalari oqimi, ularning o'zaro ta'sir qilish muddati va adabiyotda qo'llaniladigan boshqa standart nazorat o'zgaruvchilari bilan izohlanadigan modellar orqali baholanadi.

Demak, moliyaviy xizmatlarning raqamli transformatsiyasi bank mijozlari uchun keng imkoniyatlar yaratib, moliyaviy faollikni oshirish uchun muhim bosqich sanalish bilan birga, mijozlarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Ya'ni, raqamli banklarning istiqbollaridan biri, bu moliyaviy tarmoqlarni raqamlashtirish evaziga xizmatlar tannarxi 40-60 foizgacha pasaytirilishiga erishiladi. Mijozlar bankka tashrifi, hujjatlarni rasmiylashtirish uchun ketadigan vaqt hamda mablag'larini tejashiga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi // Murojaatnoma 2020-yil 25-yanvar. president.uz/oz/lists/view/5774
2. Khudoykulov, H. A., & Sherov, A. B. (2021). Digital economy development in corporate governance of joint stock company. Экономика и бизнес: теория и практика, (3-2), 217-219.
3. Матулиева, С., & Атабаева, К. (2022). Роль цифровых банковских услуг в развитии отраслей и отраслей экономики. Scientific progress, 3(2), 360-363.
4. The Potential Impact of Digital Technologies on Poverty Reduction: In the Case of Uzbekistan – Gulnora Abdurakhmanova, Muyassarzoda Fayzieva, Sadirdin Khudoykulov, Samandar Kurbonov, Shakhnoza Rakhmatullaeva, Shokhista Kholiyorova, and Ravshan Okmullaev.
5. Шеров, А. (2017). Олий таълим муассасаларига бюджетдан ташқари маблағларни жалб этишни такомиллаштириш. "Biznes-Эксперт", (3 (111)), 3.

3 The Potential Impact of Digital Technologies on Poverty. Reduction: In the Case of Uzbekistan - Gulnora Abdurakhmanova, Muyassarzoda Fayzieva, Sadirdin Khudoykulov, Samandar Kurbonov, Shakhnoza Rakhmatullaeva, Shokhista Kholiyorova, and Ravshan Okmullaev.

4 Digital financial inclusion, international remittances, and poverty reduction.

6. Gontar A.A. Digital banking as one of the components of the economic security of a credit organization// Bulletin of the Volzhskiy University im. VN Tatishcheva. 2017.
7. А. Б. Шеров, & Ш. Б. Юсупов (2021). Зарубежный опыт эффективной организации денежно-кредитной политики в стране. Scientific progress, 2 (1), 605-609.
8. Suchat Tungjitnob, Kitsuchart Pasupa, Boontawee Suntisrivaraporn "Identifying SME customers from click feedback on mobile banking apps: Supervised and semi-supervised approaches". Volume 7, Issue 8, August 2021, e07761
9. А. Б. Шеров, & Х. М. Раджабов (2021). Коммерческие банки как субъект финансирования инвестиционных проектов. Scientific progress, 2 (1), 889-893.
10. Thabani Nyoni va boshqalar "The impact of digital banking on the performance of commercial banks in Zimbabwe". IJARII- ISSN(O)-2395-4396 Vol-6, Issue-6 2020.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

